

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Εισαγωγή στη γλωσσική πολιτική

Διάλεξη 7: Η γλώσσα διεθνούς επικοινωνίας

Ελένη Καραντζόλα

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

7^Η ΔΙΑΛΕΞΗ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

2

- ΤΑ ΑΡΑΜΑΪΚΑ ΩΣ LINGUA FRANCA ΤΗΣ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
- Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΩΣ LINGUA FRANCA ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ
- Η «ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΩΝ»
- Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΟΛΛΑΝΔΙΚΩΝ
- Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ
- Η ΓΑΛΛΟΦΩΝΙΑ

«Η λειτουργία ενός γλωσσικού συστήματος (άλλου από αυτό που έχει λειτουργία επίσημης γλώσσας) ως σημαντικού μέσου επικοινωνίας, με διεθνή εμβέλεια, όπως π.χ. στα πεδία των διπλωματικών σχέσεων, του εξωτερικού εμπορίου, του τουρισμού κ.λ.π.»

Τα αραμαϊκά ως *lingua franca* της Εγγύς Ανατολής

3

Τα αραμαϊκά ήταν η διεθνής γλώσσα της περιοχής της Εγγύς Ανατολής από τον 7^ο αιώνα π.Χ.

Ήταν η γλώσσα:

- της Αυτοκρατορίας των Ασσυρίων,
- της Αυτοκρατορίας των Βαβυλωνίων, και
- της Περσικής Αυτοκρατορίας που ήκμασε ιδιαίτερα τον 6^ο - 4^ο αιώνα π.Χ. και μέσω της οποίας διαδόθηκε ευρύτατα.

Αυτούς τους αιώνες επιγραφές στα αραμαϊκά εντοπίζονται από τον ελληνόφωνο Ελλήσποντο μέχρι τον Ινδό ποταμό.

(συνέχεια)

4

Με την καταστροφή της Περσικής Αυτοκρατορίας από τον Μέγα Αλέξανδρο η αραμαϊκή έπαψε πλέον να είναι διεθνής γλώσσα.

Παρέμεινε όμως ευρύτατα διαδεδομένη στα ελληνιστικά βασίλεια που διαδέχθηκαν την Περσία, είτε με τη διαλεκτική μορφή της *Δυτικής Αραμαϊκής*, είτε με αυτήν της *Ανατολικής Αραμαϊκής*.

Στη Δυτική Αραμαϊκή έχουν γραφτεί πολλά κεφάλαια της Παλαιάς Διαθήκης, τα περιβόητα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας κ.ά., ενώ ήταν η καθημερινή γλώσσα των Εβραίων της εποχής του Ιησού.

English Translation	Aramaic	Aramaic Pronunciation
Our Father in Heaven	אבא דשמאיה	A-voon de-vesh-ma-ya
Hallowed Be Thy Name	קדשא קדשא	Nith-ka-dash smakh
Thy Kingdom Come	מלכותא דמלכא	Tai-thai mal-koo-thakh
Thy Will Be Done	נעשה כדא	Neh-wey sev-ya-nakh
as in Heaven so on Earth	אז כדא דשמאיה	Ai-ken-na de-vesh-ma-ya
Give Us Bread for Our Needs	אבא דא	Up ber-ah, hav-lan
from Day to Day	למא דא	Lakh-ma de-soon-ka-nan
Forgive Us Our Offenses, as We	אבא דא	Yo-ma-na wush-vok-lan
Have Forgiven Our Offenders	אבא דא	khoe-baine ai-ken-na de-up
Do Not Let Us Enter into	אבא דא	khnan sh-vak-n el-kha-ya-ven
Temptation	אבא דא	Ula ta-e-lun el-nis-yoe-na
Deliver Us from Evil	אבא דא	Il-la pes-on min-bee-sha
For Thine Is the Kingdom	אבא דא	Mit-thil de-de-lakh-ee
...and the Power	אבא דא	Mal-koo-tha oo-khay-la
...and the Glory	אבא דא	Oo-tish-boakh-ta
For Ever and Ever 'Amen'	אבא דא	El-a-lum all-meen A-men

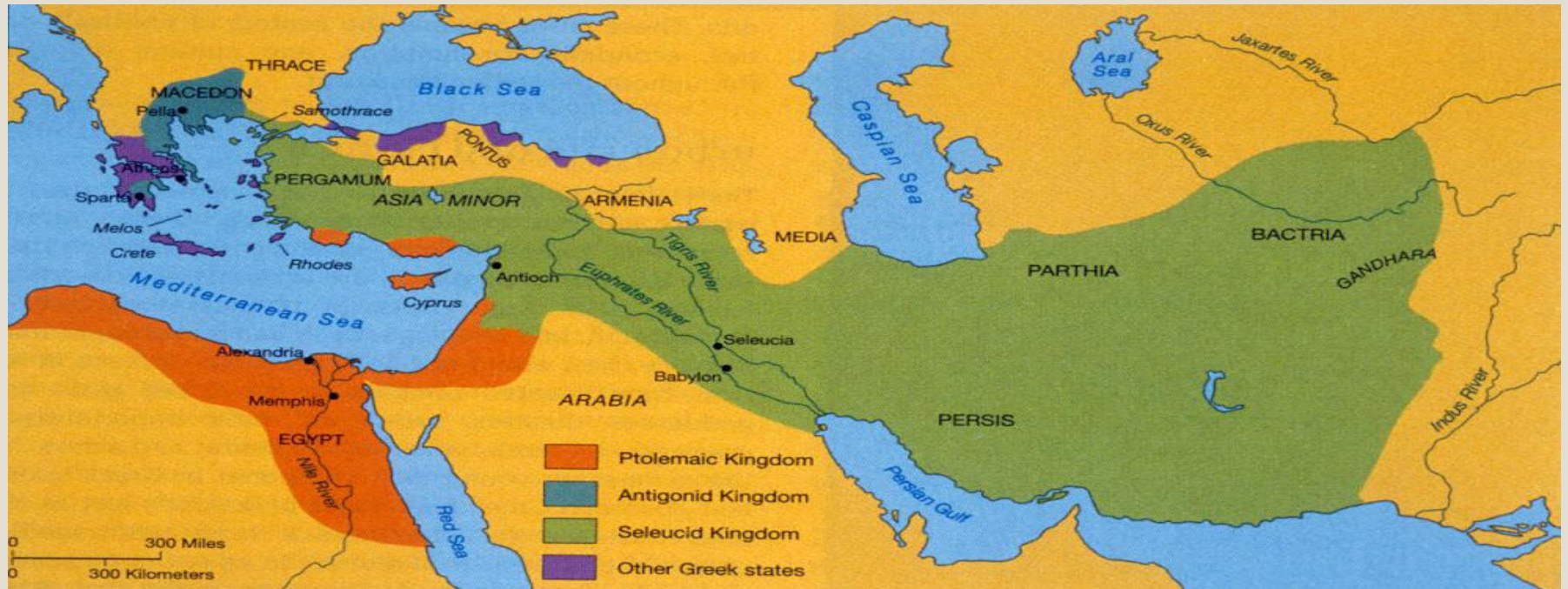
Απόσπασμα από Κεφάλαιο της Παλαιάς Διαθήκης στα αραμαϊκά

Η ελληνική ως lingua franca της Μεσογείου

5

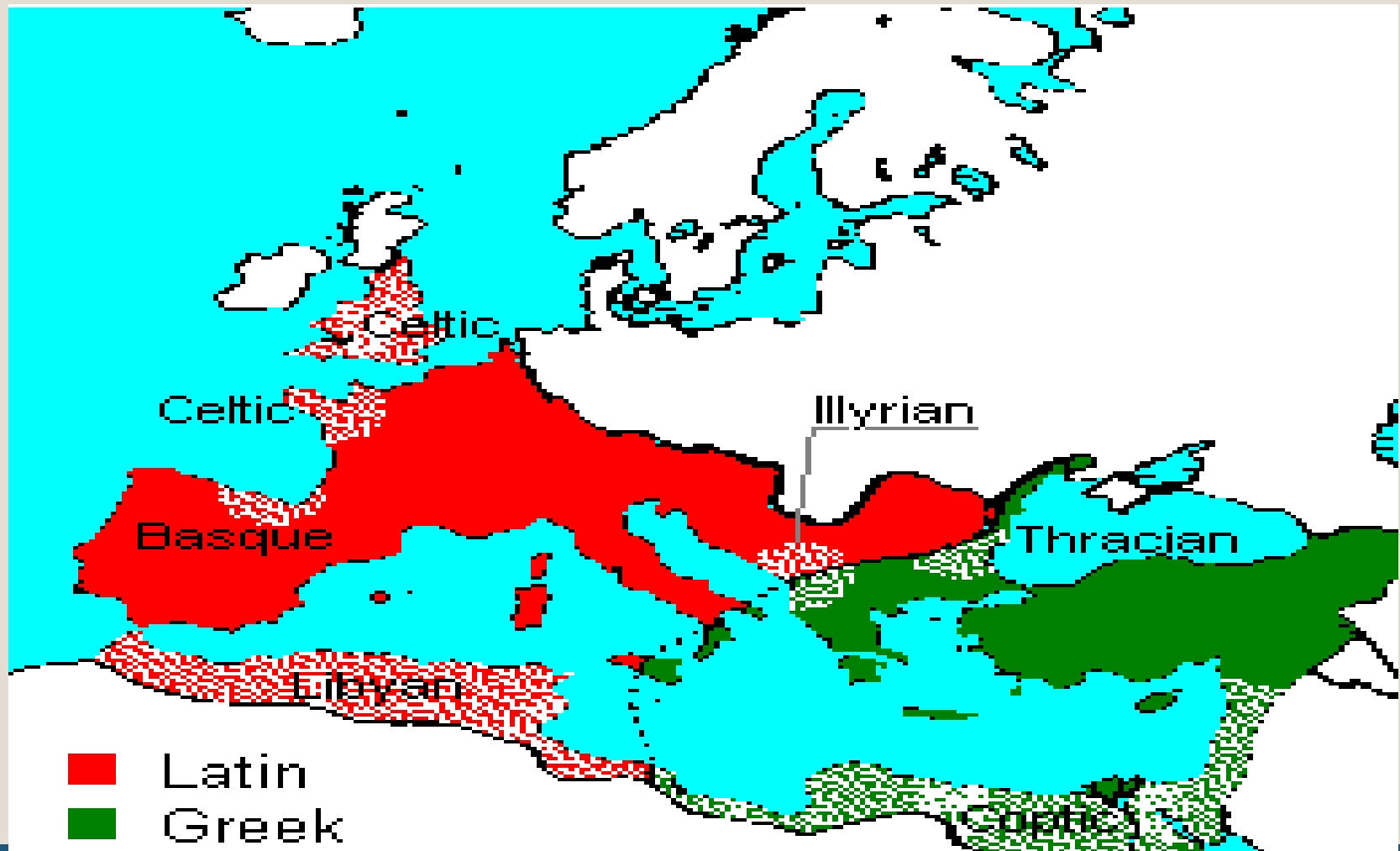
Η **ελληνιστική κοινή** (=εξέλιξη της ελληνικής από την αττικοϊωνική διάλεκτο) ιστορικά αντιστοιχεί στην **εποχή των διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου** (ελληνιστικά χρόνια) και της **Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας** (4^ο-3^ο αιώνας π.Χ. - 4^ο-5^ο αιώνας μ.Χ.).

Η ελληνιστική κοινή είναι σημαντική, όχι μόνο για τους Έλληνες επειδή αποτέλεσε την πρώτη τους κοινή διάλεκτο, αλλά και για τον Δυτικό πολιτισμό, για τον οποίο αποτέλεσε την **πρώτη lingua franca στην περιοχή της Μεσογείου**.

Η κατάκτηση της ελληνικής ανατολής από τη Ρώμη είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός **ελληνορωμαϊκού κόσμου**, στον οποίο κυρίαρχη γλώσσα στο **δυτικό τμήμα** ήταν η **λατινική** και στο **ανατολικό**, η **ελληνική**.

(συνέχεια)

7

Η Ρώμη δεν επιδίωξε να επιβάλλει τη λατινική στο σύνολο των χωρών που είχε κατακτήσει. Η **γλωσσική της πολιτική διαμορφωνόταν ανάλογα με τις συνθήκες κάθε περιοχής.**

Στις περισσότερες περιοχές των δυτικών επαρχιών της Αυτοκρατορίας, όπου ο εκρωμαϊσμός υπήρξε ένα φαινόμενο με ραγδαία εξάπλωση, η λατινική έγινε γρήγορα το μοναδικό γλωσσικό μέσο γραπτής επικοινωνίας.

Στις ανατολικές, ελληνόφωνες επαρχίες, αντίθετα, η Ρώμη συνάντησε μία ηγεμονική γλώσσα που με τη μορφή της ελληνιστικής κοινής είχε καταστεί η *lingua franca* της Μεσογείου, ενώ παράλληλα ήταν το γλωσσικό όργανο ενός πολιτισμού με μακρόχρονη παράδοση.

Επίσης, λόγω της πρώιμης στροφής των ανώτερων τάξεων της ρωμαϊκής κοινωνίας προς την ελληνομάθεια, είχε το πλεονέκτημα ότι ήταν μία γλώσσα ήδη γνωστή στους περισσότερους αξιωματούχους που έστελνε η ρώμη για τη διοίκηση των επαρχιών αυτών. Έτσι ακόμα και αν υπήρχε κάποιο σχέδιο για την επιβολή της λατινικής στην Ανατολή, σύντομα εγκαταλείφθηκε και υιοθετήθηκε η πρακτική λύση της χρήσης της ελληνικής ως **δεύτερης επίσημης γλώσσας της διοίκησης** στο τμήμα αυτό της Αυτοκρατορίας.

(συνέχεια)

8

Κατά τη μεταχριστιανική περίοδο, τα ελληνικά ήταν η γλώσσα στην οποία γράφτηκαν τα Ευαγγέλια και η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε για την διδασκαλία και εξάπλωση του Χριστιανισμού.

Η «γλώσσα των Σταυροφόρων» [lingua franca]

lingua franca: «Η γλώσσα που χρησιμοποιείται ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ ομιλητών που δεν έχουν κοινή μητρική γλώσσα».

Ο όρος όμως είναι ιταλικός και σημαίνει, κυριολεκτικά, «γαλλική γλώσσα». Για Αρχικά, αναφερόταν σε μια νεολατινική ποικιλία που μιλιόταν στη βόρεια ακτή της Μεσογείου (μεταξύ Μασσαλίας και Γένοβας), πρόγονο της σύγχρονης ιταλικής και της προβηγκιανής.

Υιοθετήθηκε ως βοηθητική γλώσσα από τους Σταυροφόρους που μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες και αναμείχθηκε με αραβικά, ελληνικά, ισπανικά και άλλα στοιχεία.

Η γλωσσική αυτή ποικιλία (που ονομαζόταν και **sabir**) δεν επιβίωσε, αλλά ο όρος παρέμεινε και αναφέρεται σήμερα σε κάθε γλώσσα που επιτελεί ανάλογη λειτουργία.

[sabir]

10

<i>Se ti sabir,</i>	<i>If you know [LinguaFranca],</i>
<i>Ti responder;</i>	<i>You will reply;</i>
<i>Se non sabir,</i>	<i>If you do not know [it],</i>
<i>Tazir, tazir.</i>	<i>Be silent, be silent.</i>
<i>Mi star Mufti.</i>	<i>I am the Mufti.</i>
<i>Ti qui star ti?</i>	<i>Who then are you?</i>
<i>Non intendir.</i>	<i>If you do not understand.</i>
<i>Tazir, tazir.</i>	<i>Be silent, be silent.</i>

Η άνοδος των ολλανδικών

11

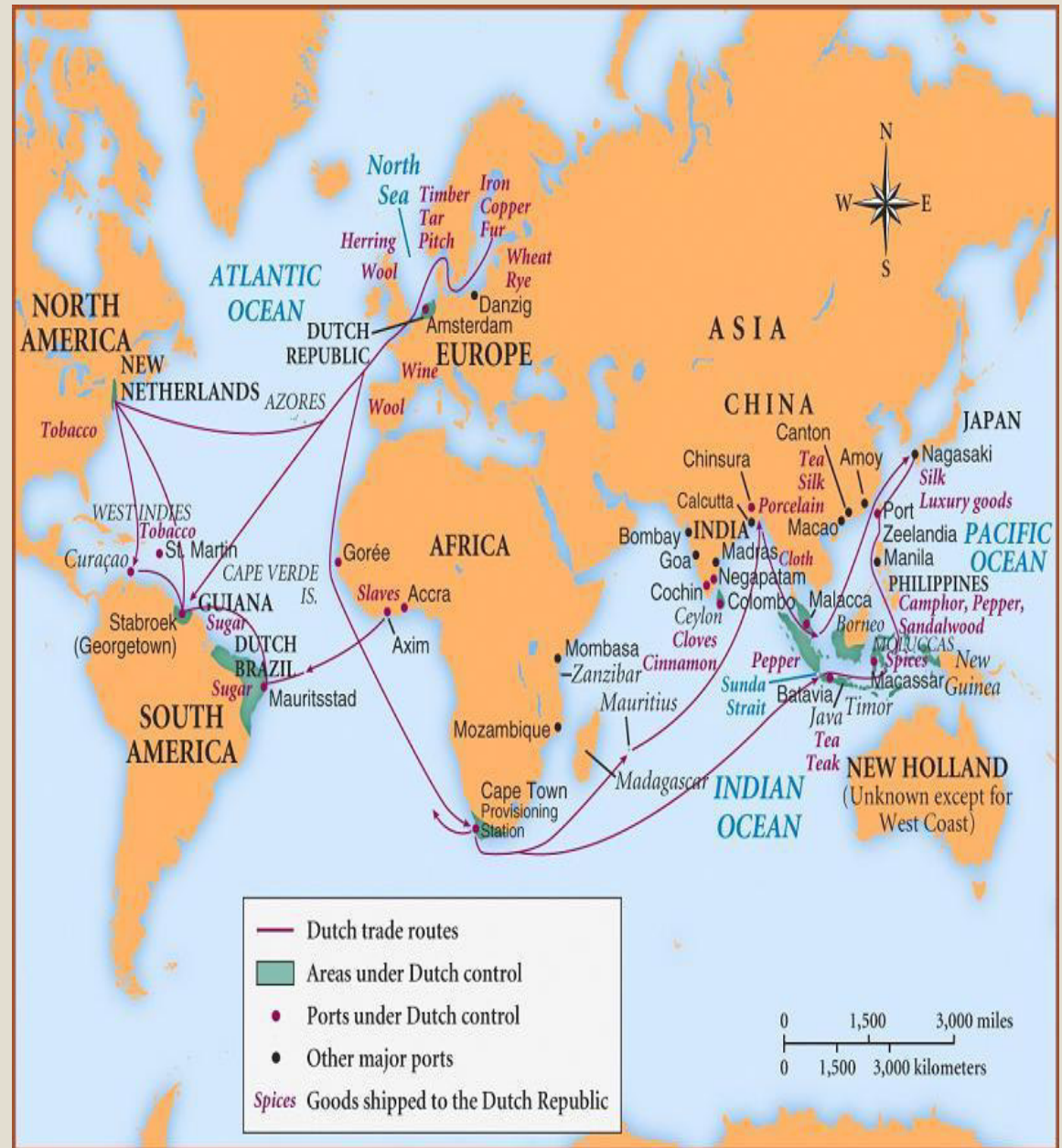
Από τις αρχές του 17^{ου} αιώνα, όταν οι Ολλανδοί αποτίναξαν τον ισπανικό ζυγό και δημιούργησαν τη Δημοκρατία των Ηνωμένων Κάτω Χωρών, ένας αριθμός Ολλανδών γλωσσολόγων και συγγραφέων εργάστηκαν για να καταστήσουν τη γλώσσα τους βιώσιμο μέσο επικοινωνίας σε όλους τους τομείς, κάτι που μέχρι τότε ήταν αποκλειστικό προνόμιο της λατινικής.

Η *Statenbijbel*, η μετάφραση της Βίβλου του 1637, έγινε το γλωσσικό μνημείο το οποίο, μαζί με έναν αριθμό ορθογραφικών οδηγιών και βιβλίων γραμματικής, πρόσφερε πολλά στην προώθηση της ανάπτυξης και τυποποίησης της ολλανδικής.

Ως αποτέλεσμα, ο μετέπειτα «χρυσός αιώνας του εμπορίου» της Ολλανδίας αποδείχθηκε χρυσός και για την ολλανδική γλώσσα, που διαδόθηκε στο εξωτερικό, και ήταν πια ισχυρή όχι μόνο μέσα στην πατρίδα της.

Την εποχή που οι, ολλανδικών συμφερόντων, **Εταιρείες Ανατολικών και Δυτικών Ινδιών** είχαν τα μονοπώλια του ολλανδικού εμπορίου με την Ασία και την Αμερική αντίστοιχα, η ολλανδική γλώσσα ταξίδεψε σε όλο τον κόσμο.

(συνέχεια)

13

Η ολλανδική ήταν κατανοητή στα λιμάνια της Βόρειας και της Βαλτικής Θάλασσας και ακολουθώντας τις διηπειρωτικές θαλάσσιες οδούς εξαπλώθηκε δυτικά στο Nieuw Amsterdam –τη σημερινή **Νέα Υόρκη**–, στην **Καραϊβική** και στη **Βραζιλία**, νότια στο **νοτιότερο άκρο της Αφρικής** και ανατολικά στην **Κεϋλάνη**, τη **Μάλακκα**, τη **Σουμάτρα**, την **Ιάβα** και τα **Spice Islands**, από εκεί στη **Φορμόζα** και τελικά στην **Ιαπωνία...**

Μάλιστα όταν το ολλανδικό εμπόριο εδραιώθηκε γερά, παραμερίζοντας τους Πορτογάλους και τη γλώσσας τους, η ολλανδική έγινε η **μοναδική δυτική γλώσσα** που χρησιμοποιούσαν και μάθαιναν στην Ιαπωνία επί σχεδόν δύο αιώνες.

Ήταν η πρώτη ευρωπαϊκή γλώσσα για την οποία οι Ιάπωνες δημιούργησαν **λεξικό**, ενώ μέχρι το 1870 ήταν η **γλώσσα των επίσημων διαπραγματεύσεων** της Ιαπωνίας με άλλες χώρες:

«Όλα τα μέλη της αποστολής που ήξεραν κάποια ξένη γλώσσα είχαν σπουδάσει, πριν από οποιαδήποτε άλλη γλώσσα, την ολλανδική. Το γεγονός αυτό έκανε την Ολλανδία όσον αφορά τουλάχιστον τη χρήση της γλώσσας να μοιάζει δεύτερη πατρίδα μας».

Fukuzawa Yūkici (Ιάπωνας διπλωμάτης και λόγιος, 1862)

Η άνοδος των αγγλικών

14

Η αυξανόμενη διάδοση της αγγλικής που συνεχίζεται έως σήμερα, μπορεί να εξηγηθεί από το ότι ήταν και είναι η γλώσσα υπερδυνάμεων:

- πρώτα της **Βρετανικής Αυτοκρατορίας** που μεσουρανούσε έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα,
- έπειτα των **Η.Π.Α.**, που θα ήταν η επόμενη δύναμη που θα κυριαρχούσε στο παγκόσμιο σκηνικό.

Αγγλικά και Βρετανική Αυτοκρατορία

15

Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα, πριν τα βρετανικά νησιά γίνουν αυτοκρατορία, κανένας Άγγλος λόγιος (ούτε καν ο πιο αισιόδοξος) δεν θα μπορούσε να φανταστεί ότι τα αγγλικά θα γινόντουσαν ποτέ lingua franca...

«Our English tung...is small of reatch, it stretcheth no further than this iland of ours, naie not ouer all»

(Mulcaster, Άγγλος λόγιος της εποχής, 1582)

(συνέχεια)

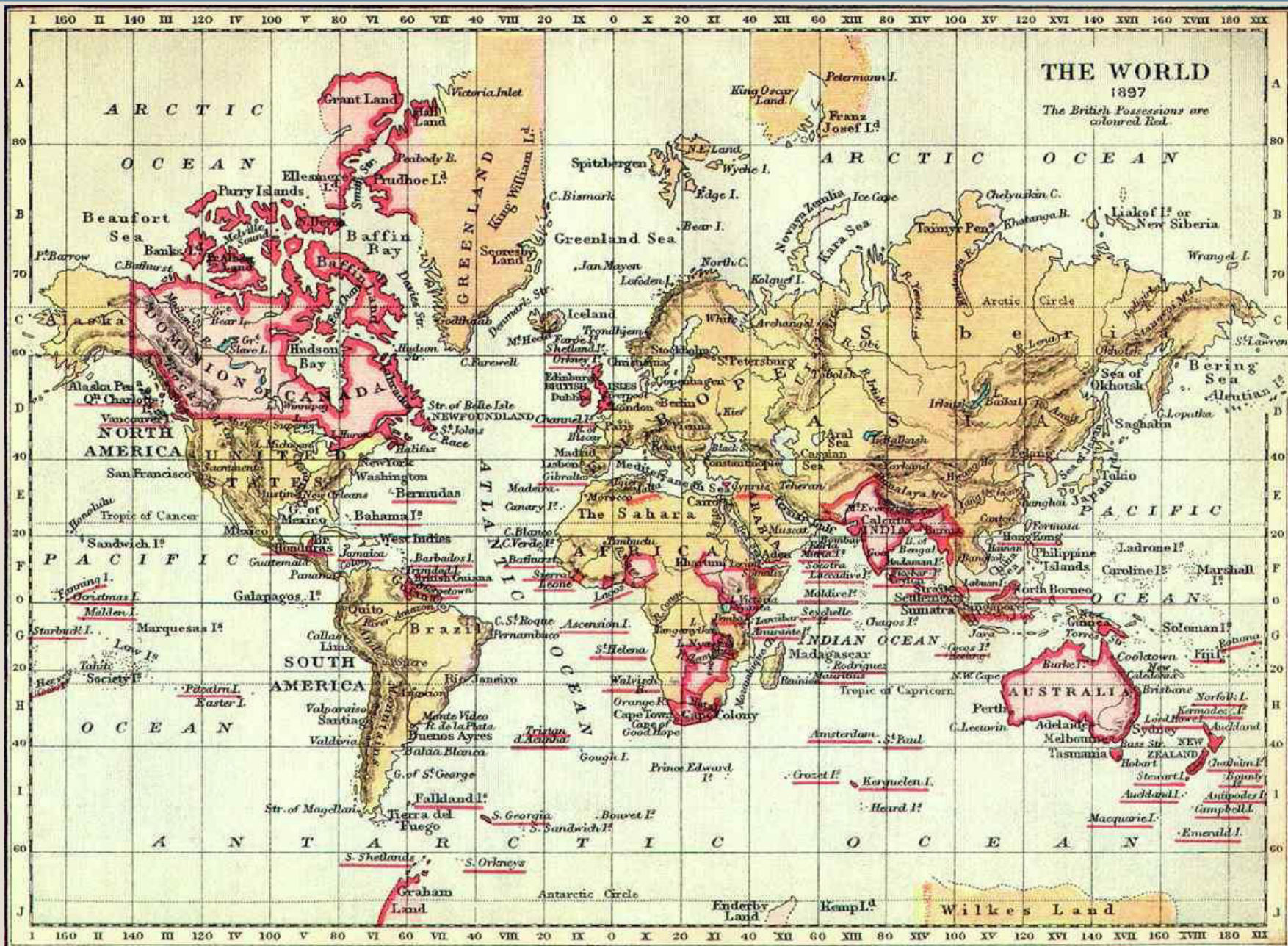
16

Ακόμα και τον επόμενο αιώνα όταν η Βρετανία άρχισε την αποίκηση της Βορείου Αμερικής και της Καραϊβικής, η χρήση των αγγλικών δεν ήταν τόσο διαδεδομένη.

Ένας Εγγλέζος έπρεπε να ξέρει:

- **ιταλικά** και **γαλλικά** εάν ταξίδευε στην Ευρώπη,
- **ολλανδικά**, **πορτογαλικά** και **ισπανικά** εάν ταξίδευε στον Νέο Κόσμο, την Αφρική, τις Ινδίες και την Ιαπωνία.

Μόνο τον 18^ο-19^ο αιώνα η διάδοση των αγγλικών άρχισε να γίνεται μεγαλύτερη, λόγω των στρατιωτικών, εμπορικο-οικονομικών και τεχνολογικών επιτυχιών της Αυτοκρατορίας, πια, σε όλο τον κόσμο.

Στρατιωτικές επιτυχίες

18

Οι στρατιώτες και οι άποικοι διασφάλισαν τη διάδοση της αγγλικής:

- όπου οι άποικοι εκδίωξαν τους ντόπιους πληθυσμούς, η αγγλική έγινε η γλώσσα της κατεληφθείσας περιοχής,
- όπου οι αυτόχθονες επέζησαν της εισβολής, είτε περιθωριοποιήθηκαν, είτε «έμαθαν αγγλικά».

Εμπόριο - Οικονομία

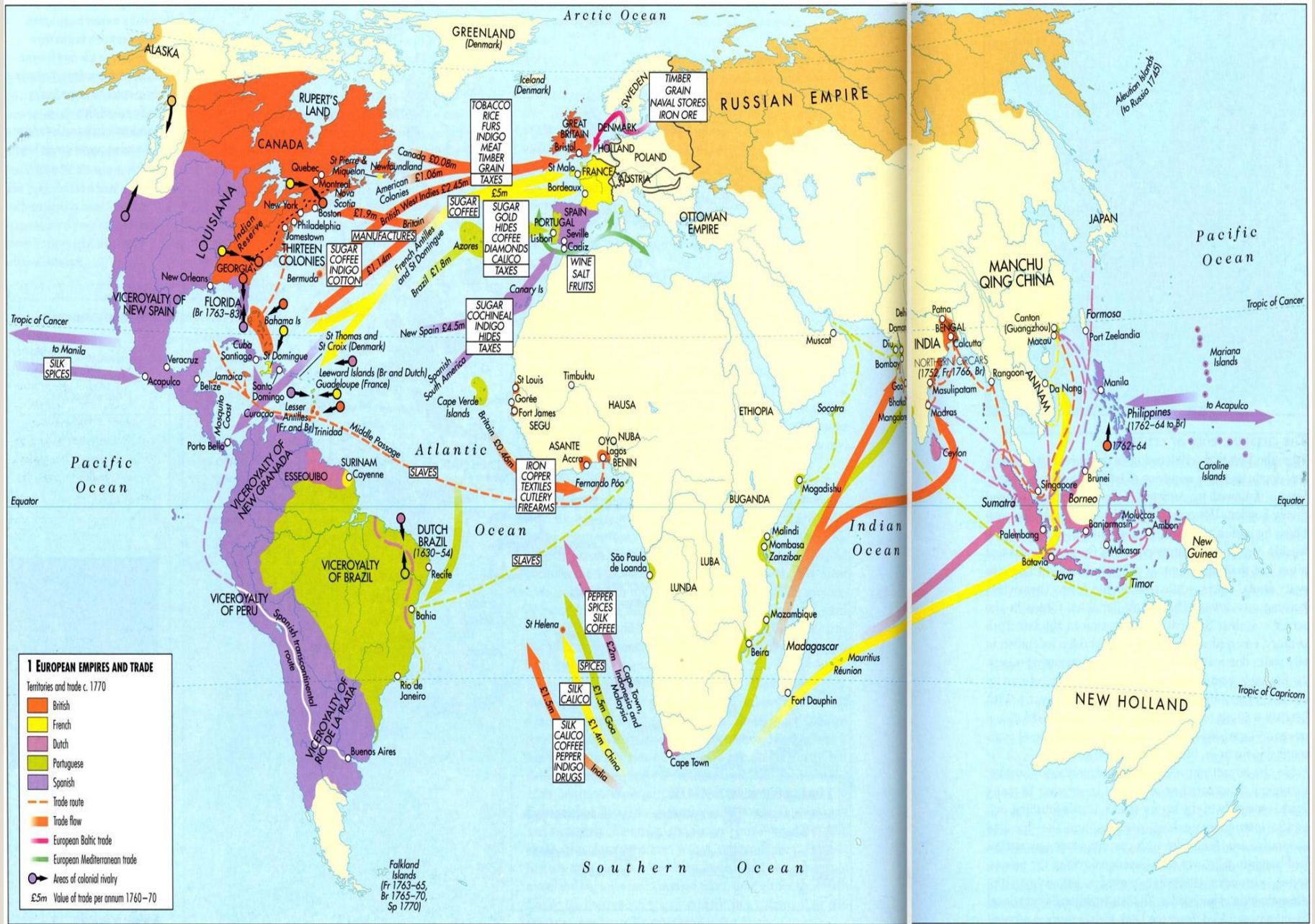
19

Οι γλώσσες διαδίδονται πιο γρήγορα και ευρύτερα όταν συνδέεται η χρήση τους με την απόκτηση υλικών αγαθών.

Έτσι τα αγγλικά έγιναν η lingua franca του εμπορίου και της οικονομίας όταν η Βρετανία έγινε ο μεγαλύτερος εισαγωγέας και εξαγωγέας αγαθών σε όλο τον κόσμο.

«The language of the seas is already our own. Nine tenths of the commerce of the ocean is transacted through the copious and flexile medium of our tongue...».

(Chambers's Journal, 1855)

1 EUROPEAN EMPIRES AND TRADE
Territories and trade c. 1770

- British
- French
- Dutch
- Portuguese
- Spanish
- Trade route
- Trade flow
- European Baltic trade
- European Mediterranean trade
- Areas of colonial rivalry

£5m Value of trade per annum 1760-70

Τεχνολογία - Επιστήμες

21

Οι γλώσσες επίσης διαδίδονται ταχύτατα όταν η γνώση τους αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσβαση στην επιστήμη και σε νέες τεχνολογίες..

Οι Βρετανοί πέρασαν μία έντονη περίοδο επιστημονικής δραστηριότητας και δημιουργίας κατά τη βιομηχανική επανάσταση. Ξαφνικά μία αναδυόμενη τεχνολογική ελίτ έξω από τα σύνορα της Αυτοκρατορίας, που ήθελε οπωσδήποτε να είναι μέρος αυτής της διαδικασίας, είχε ένα κίνητρο να μάθει αγγλικά...

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η γερμανική οικογένεια της **Siemens**.

Οι 3 μεγαλύτεροι αδελφοί έμειναν στη Γερμανία, ενώ ο μικρότερος, William Siemens πήγε στην Αγγλία μαζί με τις εφευρέσεις της οικογένειας και μάλιστα αναγκάστηκε να γίνει άπταιστος γνώστης της αγγλικής για να προωθήσει τις δουλειές της οικογενειακής επιχείρησης...

Πολιτισμός – Ιδεολογία - Θρησκεία

22

Η γλώσσα επίσης συνδέεται με την πρόσβαση στον πολιτισμό, τις ιδεολογίες και την πίστη.

- ➔ Όποιος ήθελε να έχει πρόσβαση στις ιδέες που πήγαζαν από τη βρετανική κοινωνία και το βρετανικό κοινοβουλευτικό σύστημα έπρεπε να είναι γνώστης της αγγλικής για να «προλαβαίνει» τις εξελίξεις.
- ➔ Τα αγγλικά ήταν επίσης μία από τις γλώσσες που έδωσαν ώθηση στη διάδοση του Χριστιανισμού. Μετά από κάθε βρετανική κατάκτηση, ακολουθούσαν οι αγγλόφωνες ιεραποστολές που διέδιδαν το Χριστιανισμό και μαζί του την αγγλική γλώσσα.
Ως το 1849 οι περισσότερες Βίβλοι είχαν γραφτεί και εκδοθεί στα αγγλικά.

“Ours is the language of the arts and sciences, of trade and commerce, of civilization and religious liberty. It is the language of Protestantism. It is a storehouse of the varied knowledge which brings a nation within the pale of civilization and Christianity”.

(Read, 1849)

(συνέχεια)

23

Μετά την από-αποικιοποίηση και την «κατάρρευση» της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, τα αγγλικά θα μπορούσαν να είχαν εκλείψει ως *lingua franca*, όπως συνέβη

- με τα ρωσικά στις χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας μετά το τέλος του σοβιετικού κομμουνισμού, ή
- τα ολλανδικά στην ινδονησιακή μετα-αποικιακή εποχή

Όμως η ανάπτυξη των αγγλόφωνων Η.Π.Α. ως επόμενη υπερδύναμη έκανε τον κόσμο να πιστέψει –ιδιαίτερα τις χώρες που μόλις είχαν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους– ότι η διατήρηση των αγγλικών στις χώρες τους θα τους παρείχε ένα κανάλι επικοινωνίας με τον υπόλοιπο κόσμο.

Αγγλικά και Η.Π.Α.

24

Μετά τον πόλεμο της Ανεξαρτησίας (1775-1783) τέθηκε στις Η.Π.Α. το ερώτημα εάν θα παρέμεναν αγγλόφωνες ως κράτος, ή εάν θα είχαν μια άλλη γλώσσα ως επίσημη.

Οι δύο προτάσεις που λέγεται ότι έπεσαν στο τραπέζι ήταν:

- για την **εβραϊκή γλώσσα** (επειδή ήταν η γλώσσα του εκλεκτού του Θεού), και
- για την **κλασική ελληνική** (επειδή ήταν η γλώσσα της δημοκρατίας)

Παρά το μίσος των Αμερικανών προς τους Βρετανούς, καμία από αυτές τις «ρομαντικές» προτάσεις δεν ευόδωσε, διότι η αλλαγή κώδικα δεν ήταν τόσο απλή υπόθεση σε μία χώρα που το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων της μιλούσε αγγλικά.

(συνέχεια)

25

Οι Η.Π.Α. μέχρι τον 20^ο αιώνα ήταν σχετικά απομονωμένες. Συμμετέχοντας, όμως, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κέρδισαν παγκόσμια επιρροή μαζί με τα αγγλικά, ενώ ταυτόχρονα άρχισαν να παραμερίζονται τα γαλλικά από το χώρο της διπλωματίας.

- ➔ Ο Πρόεδρος Wilson απαίτησε οι Συνθήκες των Βερσαλιών και των Σεβρών να εκδοθούν **παράλληλα** με τα γαλλικά και στα αγγλικά.
- ➔ Επίσης οι **Γάλλοι εξαιρέθηκαν από τις Αγγλο-αμερικανικές συνομιλίες και προετοιμασίες για την σύσταση της Κ.τ.Ε.**

Ακολούθησε ξανά ένα διάστημα απομόνωσης λόγω του οικονομικού κραχ του μεσοπολέμου. Όταν τέλειωσε όμως και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, τα αγγλικά ήταν πια η μοναδική γλώσσα των νικητών και της στρατιωτικής υπεροχής, αφού:

- ➔ τα **γερμανικά** είχαν ηττηθεί,
- ➔ τα **γαλλικά** είχαν οριστικά χάσει το κύρος τους (κυβέρνηση Βισύ).

Γαλλοφωνία

26

17ος-18ος αιώνας

- Η γαλλική διεθνής γλώσσα των ελίτ.
- Γλώσσα μιας εκτενούς αυτοκρατορίας.
- Ευρωπαϊκή lingua franca πριν την υιοθέτησή της ως εθνικής γλώσσας στο σύνολο της γαλλικής επικράτειας.

Βασικοί λόγοι

1. Επιθετική στρατιωτική δύναμη, πολιτική εξάπλωσης (επί μοναρχίας, αυτοκρατορίας, δημοκρατίας). Επί Λουδοβίκου 14ου, η μεγαλύτερη διεθνής πολιτική της αναγνώριση-γλώσσα διπλωματίας.
2. Οικονομική δύναμη, με την εκτενέστερη επικράτεια και τον μεγαλύτερο πληθυσμό στη Δ. Ευρώπη (1/6 των Ευρωπαίων στα τέλη του 17^{ου} αι.). Απαραίτητη στο εμπόριο και τη βιομηχανία.
3. Το Παρίσι υπήρξε για αιώνες το κύριο κέντρο πολιτισμού στην Ευρώπη (ανάπτυξη αυλής από τον Λουδοβίκο 13^ο και 14ο, ενίσχυση τεχνών, κ.λπ.).
Η γαλλική γλώσσα στη θέση της λατινικής στην εκπαίδευση-γλώσσα του γραμματισμού και των εγγράμματων. Επίδραση στην πρωσική βασιλική οικογένεια, αλλά και γενικότερη γαλλοφιλία και γαλλοφωνία άλλων ευρωπαϊών μοναρχών (Σουηδία, Ρωσία, Πολωνία κ.ά.).
Υποχώρηση μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, έναντι Νέας Υόρκης και Λονδίνου.

(συνέχεια)

4. Επιτεύγματα Γάλλων στις πολιτικές και τις φυσικές επιστήμες. Διαφωτισμός, 17 τόμοι της *Εγκυκλοπαιδείας* (1751-65), αλλά και Ρεπουμπλικανισμός, υποστήριξη της αμερικανικής επανάστασης.
5. Διάδοση της γαλλικής ως γλώσσας της θρησκείας. Η Γενεύη, έδρα του Καλβίνου από το 1536, γαλλόφωνη. Στενή σύνδεση της γαλλικής με τον καθολικισμό, γεγονός που εξηγεί ότι ακόμη και σήμερα το Βατικανό έχει ως ιερή γλώσσα τη λατινική, γλώσσα εργασίας την ιταλική και επίσημη γλώσσα τη γαλλική.

➔ Για 3 αιώνες η γαλλική υπήρξε η κύρια ξένη γλώσσα που μάθαιναν στην Ευρώπη.

➔ Η διάδοση της γλώσσας δευτερογενής απόρροια πολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών παραγόντων.

Μια νέα πραγματικότητα

29

19ος αι. και εξής: περιορισμός της γαλλικής γλώσσας ως lingua franca.

➔ Ανάπτυξη τρισδιάστατης γλωσσικής πολιτικής:

1. Προστασία του μονοπωλίου της γαλλικής στον δημόσιο τομέα στη Γαλλία.
2. Λόμπι στην Ε.Ε. για την προώθηση ενός καθεστώτος γλωσσικής ποικιλομορφίας από το οποίο πιστεύεται ότι ευνοείται η γαλλική.
3. Χρηματοδότηση γλωσσικής εκμάθησης στις χώρες που ανήκουν στο δίκτυο της Γαλλοφωνίας

1. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

- *Office de la langue française* (1937), για υποστήριξη της Ακαδημίας και υπεράσπιση της υπόστασης της γαλλικής ως εθνικής γλώσσας.
- *Haut Comite pour la Defense et l'Expansion de la Langue Francaise* (δεκαετία του '60, στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας του De Gaulle για ανάκτηση της πολιτικής και οικονομικής επιρροής της Γαλλίας): επιδίωξη της προώθησης της γαλλικής στο εξωτερικό. Ιδέα της διεθνούς Γαλλοφωνίας.
- Νόμος Bas-Lauriol (1975, κυβέρνηση Pompidou): η γαλλική διά νόμου υποχρεωτική στον εμπορικό και τον επιχειρηματικό τομέα σε όλη τη γαλλική επικράτεια (διαφημίσεις, οδηγίες προϊόντων, συμβόλαια, ορολογία).
- 1992: de jure αναγνώριση της de facto ισχύουσας κατάστασης, ότι η γλώσσα της Γαλλικής Δημοκρατίας είναι η γαλλική – πράξη συμβολική.

(συνέχεια)

31

- Νόμος Toubon (1994): ενίσχυση των προβλέψεων του Νόμου Bas-Laurion και περαιτέρω θεσμοθέτηση της χρήσης της γαλλικής στην εκπαίδευση, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την επιστημονική κοινότητα (συγγραφή διατριβών, γλώσσα συνεδρίων κ.ο.κ.).
- Υποστήριξη και από τις ελίτ και από σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας των πολιτών (πάνω από 200 λόμπι και ομάδες πίεσης υπερασπίζονται τα συμφέροντα των χρηστών της γαλλικής + 3 ισχυρές ενώσεις).

➔ Ωστόσο, η αγγλική έχει παρεισφρύσει σε διάφορους τομείς χρήσης:
“English had become a commodity, similar to computers or the Internet...The French have got to stop thinking of English as a foreign language”.

(Allegre, υπ. Παιδείας, 30/8/1997)

2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑΣ

Έντονη αντίδραση της γαλλικής πλευράς στην πρόταση των Υπουργών Παιδείας της Ε.Ε. για αποδοχή της αγγλικής ως *lingua franca* (1997).

Η αντίθεση στην υιοθέτηση των αγγλικών ως κύριας ή μόνης ξένης γλώσσας στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών-μελών της Ε.Ε. τέθηκε με θετικό τρόπο: υπεράσπιση της ποικιλομορφίας στη διδασκαλία ξένων γλωσσών.

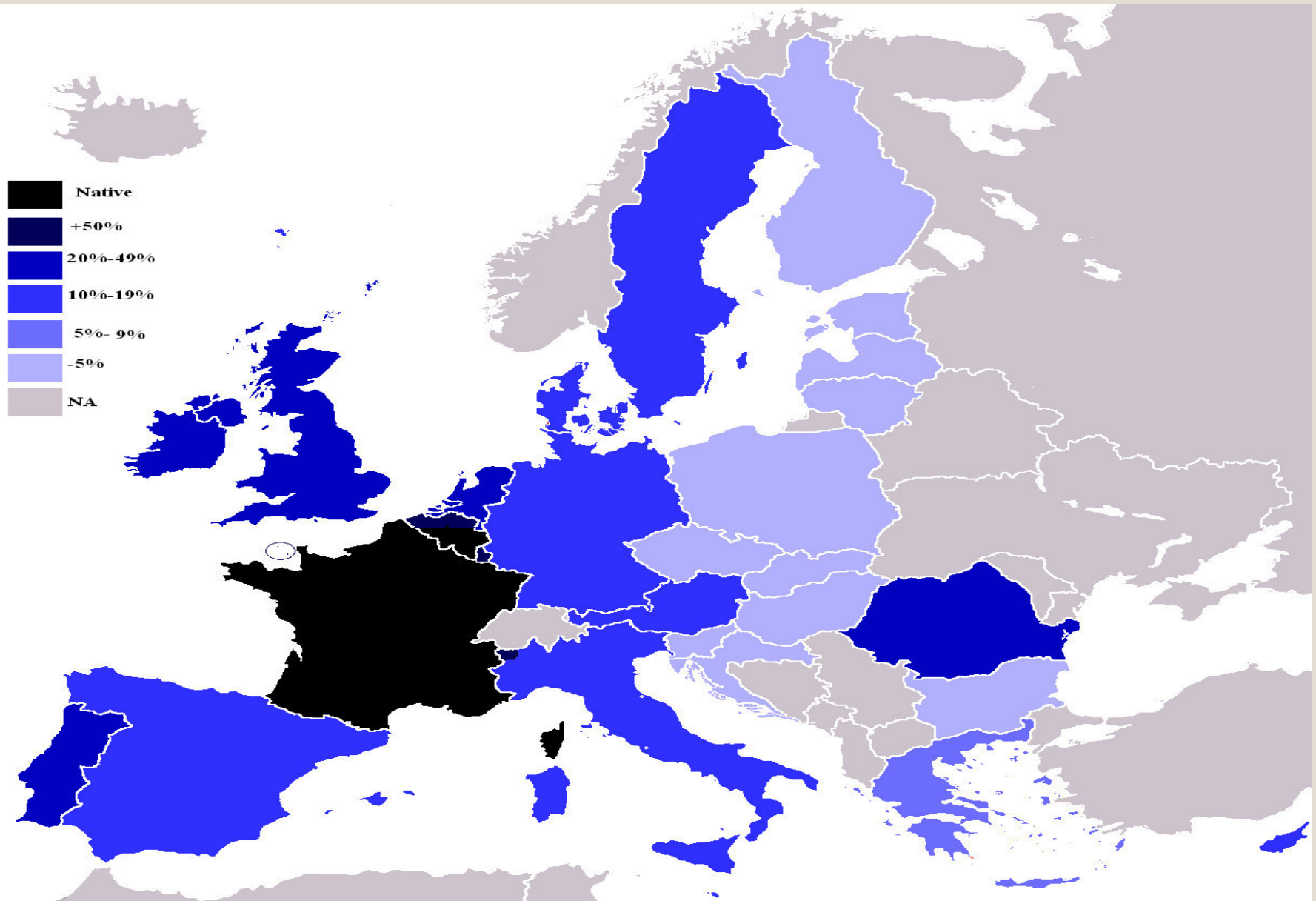
Εκτός από την οδηγία κάθε μαθητής/τρια να έχει την ευκαιρία να διδαχτεί 2 ξένες γλώσσες στο σχολείο (Απόφαση Συμβουλίου Υπουργών 31/3/1995), χρηματοδότηση προγραμμάτων *Lingua*, *Erasmus*, *Socrates*.

ΌΜΩΣ:

Επιλογή της σιωπηλής πλειοψηφίας των γονέων υπέρ της αγγλικής-συνέπεια της κυρίαρχης αντίληψης στη Γαλλία, που δεν θεωρεί κατ'ανάγκη θετική τη γλωσσική ποικιλομορφία (ισχυρή τάση μονογλωσσίας), και στον τομέα της εκμάθησης ξένης γλώσσας: μιά *lingua franca* αρκεί!

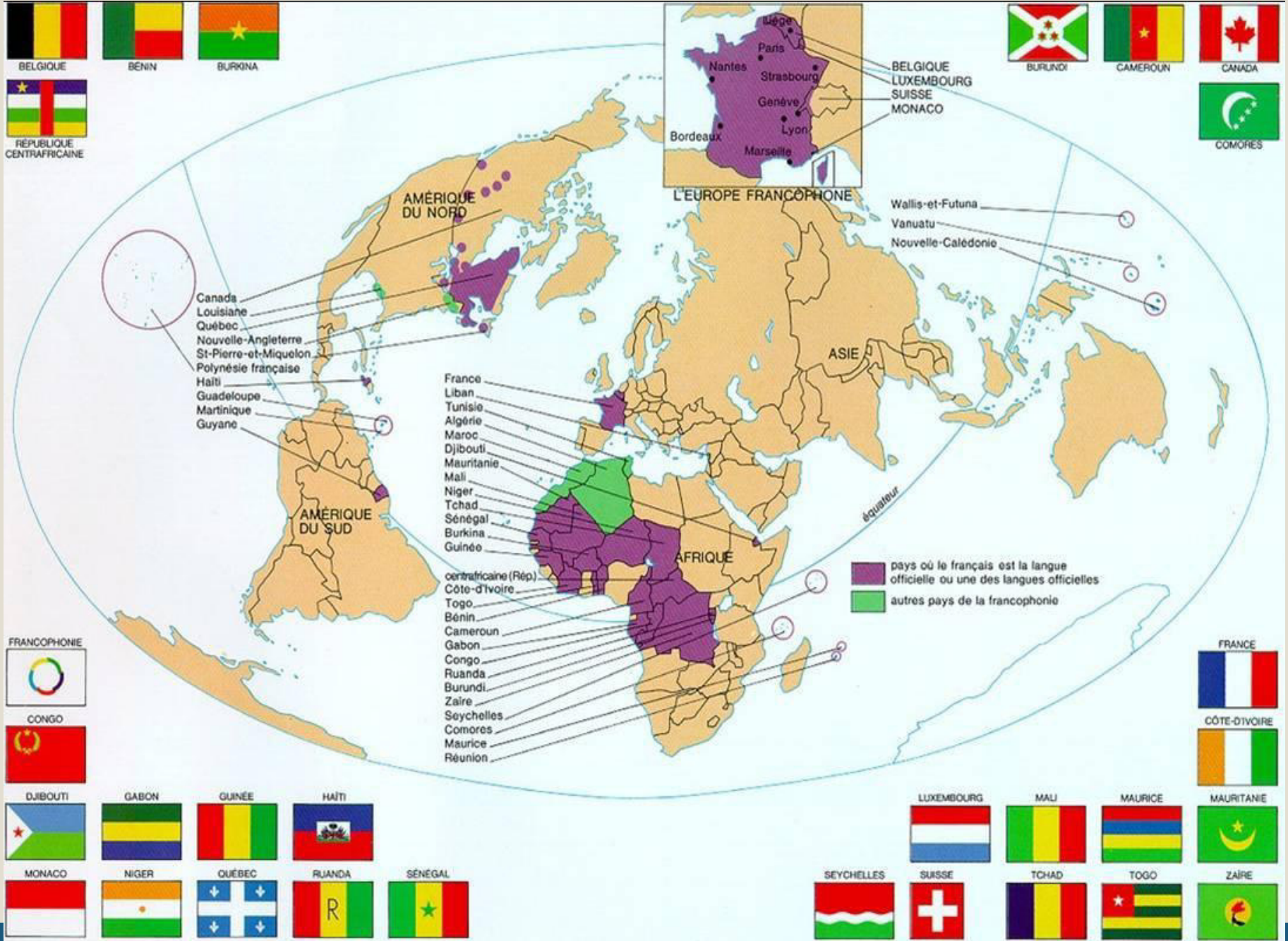
Εκμάθηση και δεύτερης ξένης γλώσσας στα κράτη-μέλη που έχουν ιστορικούς λόγους για κάτι τέτοιο, π.χ. Βέλγιο (γαλλόφωνη και φλαμανδόφωνη κοινότητα), Δανία, Φινλανδία, Λουξεμβούργο.

Η γαλλοφωνία στην Ε.Ε.

3. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΟΦΩΝΙΑ

- Αρχές δεκαετίας του '60, πρώτες κινήσεις στην Αφρική (Ακτή Ελεφαντοστού, Σενεγάλη, Τυνησία).
- Δημιουργία Ενώσεων: Επιχειρήσεων (1955), Γαλλόφωνων πανεπιστημίων (1961), Γαλλόφωνων πολιτικών (1967).
- 1986: Πρώτη συνάντηση γαλλόφωνων πρωθυπουργών επί Μιτεράν.
- Δεκαετία '90: η γαλλοφωνία όπλο εναντίον της αγγλικής και αμερικανικής επίδρασης.
- *Η περίπτωση του Βιετνάμ*: επαναφορά διπλωματικών σχέσεων, 11η Γαλλόφωνη συνάντηση κορυφής στο Ανόι (1997). Χρηματοδότηση 14.000 μαθητών και 491 δίγλωσσων τάξεων το 1997-8, οι οποίες έφτασαν τις 19.000 το 2000. Παρ' όλα αυτά επικρατέστερη ξένη γλώσσα η αγγλική.

Η «απειλή της αγγλικής»

- Η «απειλή της αγγλικής» αφορά όχι την αντικατάσταση της γαλλικής στη Γαλλία ή σε άλλα γαλλόφωνα εδάφη, αλλά τη διεπίδρασή της σε υπερεθνικά πλαίσια ή τη συμμετοχή σε υπερεθνικά δίκτυα.
- Ως μελέτη περίπτωσης, η γαλλική δείχνει ότι δεν είναι απαραίτητο για τις κρατικές υπηρεσίες να προωθούν μια *lingua franca* όταν είναι σε φάση επέκτασης, ούτε είναι δυνατόν να προσπαθούν να αντιστρέψουν τη συρρίκνωσή της θεσμοθετώντας.
- Αρκετοί κοινωνιογλωσσολόγοι (π.χ. Romaine 2002) πιστεύουν ότι οι νόμοι που ρυθμίζουν γλωσσικά θέματα, είτε αναγνωρίζουν κάτι που ήδη συνιστά πρακτική, είτε δουλεύουν παράλληλα με την κοινωνιολογική δυναμική που διαμορφώνει πρακτικές.

ΔΡΑΣΗ ΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ

37

Ινστιτούτο
Θερβάντες

Βρετανικό Συμβούλιο

Γαλλικό Ινστιτούτο

Ιταλικό Ινστιτούτο

Ίδρυμα Γκαίτε

